

Megalynarion pred 9. piesňou kánona

Pramene:

Byzantské megalynarion 2. hlasu v cirkevnej slovančine:

KD:	Grečeski rospev podľa rukopisu z pol. 18. stor.
Din:	P. Dinev – Kratak vaskresnik, Sofia 1970
Man:	Manasia pop Todorov – Psaltikijna utreňa, Sofia 1914

Transkripcie Petra Dineva z neumov do západnej notácie vychádzajú z publikácií Manasia Todorova zo zač. 20. storočia. Ide o preklad poreformných byzantských nápevov, avšak v istej miere sa tu konzervujú aj staršie bulharské nápevy. Nápev 2. hlasu je v tvrdochromatickej stupnici (*nenano*) so základným tónom D, ale tá nemusela byť pôvodná. Do kyjevskej notácie melódiu prepíšeme o tón vyššie.

2. hlas: 6 18 6 12 10 8 12
D E^b F[#] G a h c d

Rukopis z moldavského monastiera Dragomirna z r. 1769 obsahuje byzantské nápevy adaptované na cirkevnú slovančinu a prepísané v kyjevskej notácii. Sú podobné súčasným byzantským melódiám, čo uľahčuje približnú identifikáciu ich stupníc, keďže pisár sa neunúval uvádzať predznamenanania.¹ V 2. hlase vzhľadom na špecifickú ornamentáciu nemožno vylúčiť stupnicu *nenano*. Na druhej strane mnohé podobné črty s tropárom 2. hlasu a skutočnosť, že pred chrysantovskou reformou sa stupnica *nenano* používala ako mimoriadny štýl (tj. nebola základnou stupnicou pre 2. a 6. hlas), hovoria v prospech diatonickej stupnice. Navyše diatonicky interpretovaná melódia pripomína mukačevské irmosy 2. hlasu na sviatok Bohozjavenia Pána. Mätko-chromatickú stupnicu *miso nenano* považujeme za nepravdepodobnú kvôli dlhej deklamácii na tóne ạ.

Mukačevský nápev (dlhší): (Chm) Choma, (Bkš) Bokšay, (BbM) Bobák, (Ba) Bratislava
Haličský nápev (kratší): (BbH) Bobák, (CE) Osthaim-Dzerovič/Cantus Ecclestiacus

Mukačevský nápev má podobnú štruktúru ako jeho byzantská paralela. Bobákov variant prepisujeme notami dvojnásobnej dĺžky. Melódia verša je u Bobáka rovnaká pre obidva refrény (Bb).

Haličský nápev je príbuzný, avšak mnohé melodické prvky vynecháva a nahrádza deklamáciou, takže celkový počet jeho melodických fráz je menší. Pre naše porovnanie je významný tým, že v určitých bodoch je byzantským paralelám bližší než mukačevský variant. Haličská melódia sa používa aj na našom území a jeden z jej variantov uvádza Bobák.

¹ Z tohto rukopisu prepisujeme noty presne, bez transpozície.

Din:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

Man:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

KD:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

Bkš:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

Chm:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

Ba:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

Bb:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

CE:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

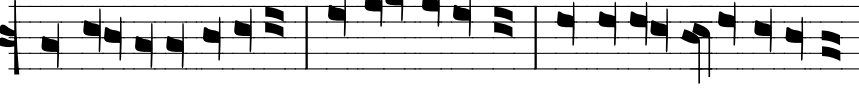

Din 6:

БѢ-ЛН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА НЪ БО-РАДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО-ЗѢ СПА-СѢ МО-Ѡ.

Din:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

Man:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

KD:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

Bkš:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

Chm:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

Ba:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

BbM:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

BbH:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

CE:

Үе- нт- шд-ю хе-рл-вї̇ њ сл- нт-шд- ю бє срд-не- нї-л се-рд-фї̇,

Din:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

Man:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

KD:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

Bkš:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

Chm:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

Va:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

VbM:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

VbH:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

CE:

БѢ Н-ТЛѢ- НІ- А БО-ГА СЛО-ВА РОЖ-ШѢ-Ю, СѢ- ЦѢ-Ю БО-ГО-РО-ДН-ЦѢ ТЛ ВЕ-АН- ЧА- -Е.

Rozbor melódií

V byzantských prameňoch, z ktorých sme čerpali nápevy megalynaria na 2. hlas, sú uvedené melódie na všetkých 8 hlasov. Viaceré z nich majú podobné kontúry, čo naznačuje, že mohli byť zložené podľa rovnakého modelu, len v rôznych stupniciach (najmä príbuzné hlasy, napr. 2. a 6.). Tradičným byzantským hlasom/stupnicou pre melódie pevných častí bol 2. hlas a je pravdepodobné, že najstaršou zo všetkých melódií megalynaria, kedysi možno jedinou, bola melódia 2. hlasu.

V mukačevských a haličských prameňoch nachádzame zväčša² len jednu melódiu a neprekvapuje, že sa podobá práve na 2. a čiastočne 6. hlas byzantských prameňov. Je však pravdepodobné, že mukačevský nápev nadväzuje na staršiu byzantskú tradíciu než je tá, ktorú máme k dispozícii. Naše porovnania preto neukazujú vzťah *predchodca – nasledovník*, ale vzájomný vzťah dvoch nasledovníkov jednej staršej nedokumentovanej tradície.

Ak podobné melódie nachádzame v Grécku, Bulharsku a Rumunsku, je pravdepodobné, že mukačevský nápev, ktorý je s nimi príbuzný, má byzantský pôvod a prišiel k nám cez územie Moldavska. Vývoj melódie na našom území môžeme dokumentovať len čiastočne. To, čo je viditeľné v rôznych variantoch, je najmä terciový posun a zjednodušovanie nápevu. Pri porovnávaní našej melódie s byzantskými paralelami nebudeme uvádzať všetky varianty, ale len najreprezentatívnejší, ktorým je väčšinou Bokšay. Odlišnosti ostatných vidno z paralelného prepisu a pokiaľ nemajú význam pre základné porovnanie, nebudeme ich spomínať.

Verš:

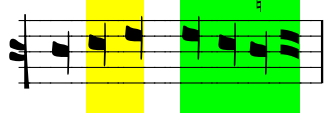
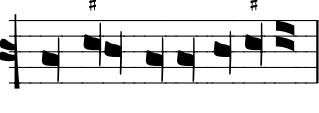
Mukačevská aj haličská deklamácia verša je oproti byzantskej paralele 2. hlasu o tón nižšie a podobnosť môžeme konštatovať skôr vo vzťahu haličského variantu k byzantskej melódii 6. hlasu:

The image shows four staves of musical notation, each representing a different variant of a melody. The staves are labeled on the left as 'Din 6. hlas:', 'CE:', 'Chm:', and 'Bb:'. The notation consists of notes on a five-line staff with stems pointing downwards. The notes are color-coded: cyan, yellow, and green. The cyan notes are the first three notes of each staff. The yellow notes are the next three notes. The green notes are the last three notes. The overall contour of the melody is similar across all variants, but the final note (the cadence) is higher in the 'Din 6. hlas' and 'CE' variants compared to the 'Chm' and 'Bb' variants.

Mukačevská melódia je v oblasti deklamácie zhodná, avšak má finálu o kvartu vyššie a tomu sa prispôbuje aj kadencia. Prešovský variant mení kadenciu ešte výraznejšie.

² Vorobkevič z 19. storočia uvádza melódie všetkých 8. hlasov pre *Dostojno jest'*, pričom melódia refrénu "Čestňijšuju cheruvím" v 2. hlase je v podstate zhodná s haličskou melódiou megalynaria na utierni.

ΥΕΝΤΩΣΤΟ ΧΕΘΖΕΙ

<p>KD:</p> 	<p>CE:</p>
<p>Bkš:</p> 	<p>Man:</p>

Mukačevská melódia u Bokšaya je zhruba paralelná k byzantskej, v závere však ostáva o terciu vyššie. Haličský variant vyzerá ako zjednodušenie kontúr bulharskej melódie.

Η ΣΛΑΒΗΝΩΣΤΟ

KD:

Bkš:

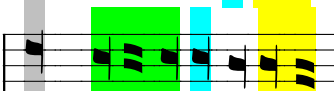
Mukačevská melódia, nadväzujúc na zvýšený záver predošlej frázy, začína o terciu vyššie oproti byzantskému variantu, od druhého tónu však má už zhodnú výšku. Až na tempo možno obe melódie považovať za ekvivalentné. Odlišná distribúcia slov spôsobuje, že byzantská melódia v tejto fráze končí tónom a, kým v mukačevskej tón a zaznie až v ďalšej fráze.

ΒΕ ΣΛΑΒΗΝΩΣΤΟ ΣΕΘΑΦΙ

KD:

Bkš:

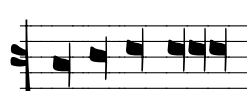

KD 6:

V tejto fráze vidíme zhodu na začiatku a konci melódie. V strede je mukačevská melódia bližšia byzantskému 6. hlasu.

ΒΕ ΗΣΤΑΝΩΣΤΟ

<p>Din:</p> 	<p>KD:</p>
<p>Bkš:</p> 	<p>CE:</p>

Kontúry mukačevskej melódie sú zhodné s bulharskou, kým moldavský variant má paralelu v haličskej melódii, čo ale vzhľadom na jej jednoduchosť môže byť aj náhoda.

БОГА СЛОВА РОШИШТО

KD:

Man:

Bkš:

Až na niekoľko evidentných terciových posunov nie je podobnosť byzantskej a mukačevskej melódie v tejto fráze ničím rušená.

СЪЩЕТО БОГОРОДНИЦЪ

KD:

Bkš:

Deklamácia pred záverom je rovnaká v moldavskej aj mukačevskej melódii.

ТА ВΕΛΗΝΙΑΕ.

KD:

Man:

Bkš:

Podobnosť záverečnej kadencie je viditeľná hlavne pri porovnaní bulharskej a mukačevskej melódie. Moldavský nápev sa líši o terciu.

Záver

Mukačevský nápev *megalynaria* má mnoho podobných znakov s byzantským *megalynariom* 2. a čiastočne 6. hlasu. Podobnosť nie je natoľko dokonalá, aby sa dalo hovoriť o priamej závislosti, vo viacerých frázach je však natoľko výrazná, že dostatočne prezrádza byzantské korene melódie prostopenia.

Príloha 1 – úprava nápevu podľa Bobáka.

ВѢ-АН-ЧѢ ДУША МОА ГО-ПО-ДА   ѿ ВО-РА-ДОВАСА ДУ МО ѿ БО-ЖѢ СПА-СѢ МО- ѿ.

ѿ-КШ ПРИЗРѢ НА СМРЕНІЕ РАБЫ СВО-Е-А,   СЕ БО ѿ НЫНѢ ОУБАЛ-ЖА МА ВСИ РО-ДИ.

ѿ-КШ СОТВОРИ МИѢ ВЕЛИКІЕ СѢ-НЬ   ѿ СВА-ТО ѿ-МА ѿ-ГШ,   ѿ МИА ѿ-ГШ ВЪ РОДЫ РОДШ БО-А-ЩЫ-СА ѿ-ГШ.

СО-ВО-РИ ДЕРЖАВУ МЫШЦЕЮ СВО-Е-Ю,   РА-ТО-УИ ГО-ДЫ-А МЫ-ЛІ-Ю СЕ-РА-ЦА ѿ-ХЪ.

НИ-ЛО-ЖИ СНАБНЫА СО ПРѢ-ГШ,   ѿ ВО-НЕ-СЕ СМН-РѢ-НЫ-А,

А-ЩЫА ѿ СПО-НИ БАА,   ѿ БО-ГА-ТА-ЩЫ-А-СА ѿ-ПѢ-ТИ ТЩЫ.

БО-ПРІ-А ѿ-СРАНИА ѿ-ТРОКА СВО-Е-ГО,   ПО-МА-НѢ-ТИ МН-ЛО-ТИ,

ѿ-КОЖЕ ГЛАГОЛА КО ѿ-ТЦЕ НА-ШЫ,   ѿ-РА-А-МЪ ѿ СѢМЕНИ ѿ-ГШ ДО ВѢ-КА.

ѿ-НѢ-ШЪ-Ю ХЕ-РА-ВІ   ѿ САА-НѢ-ШЪ-Ю   БѢ СРА-НЕ-НІ-А СЕ-РА-ФІ,

БѢ ѿ-ТЛѢ-НІ-А   БО-ГА СЛО-ВА РАЖ-ШЪ-Ю,   СЪЩЮ БОГОРОДИЦѢ ТА ВЕ-АН-ЧА- ѿ-Е.

Príloha 2 – úprava haličského nápevu s prihliadnutím na Bobákov variant.

ВѢ-АН-ЧѢ ДѢ-ША МО-А ГО-ПО-ДА ꙗко БО-РА-ДОВАСА ДѢ МО Ѡ БО- ЗѢ СПА-СѢ МО- Ѡ.

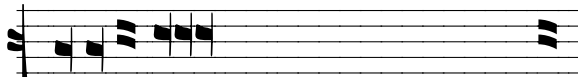
Ѡ-КШ ПРИЗРѢ НА СМѢРНЕНІЕ РАБЫ СВО-Е-А, СЕ БО Ѡ НЫНѢ ОУБЛА-ЖѢ МА ВСИ РО-ДИ.

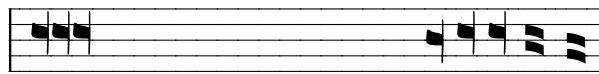
Ѡ-КШ СОТВОРИ МИѢ ВЕЛИКІЕ СНАБЫ ꙗко СВАТО ꙗМА Ѡ-ГШ, ꙗко МИО ѠГШ ВЪ РОДЫ РОДѠ БО-А-ЦЫ-СА Ѡ-ГШ.

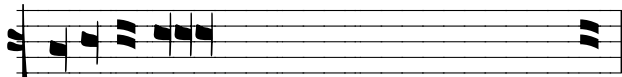
СО-ВО-РИ ДЕРЖАВѢ МУШЦЕЮ СВОЕ-Ю, РАСТОЧИ ГОРДЫА МЫСЛІ-Ю СЕѢ-ЦА ꙗко.

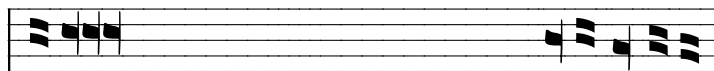
НИ-ЛО-ЖИ СНАБНЫА СО ПРѢСТѠ, ꙗко ВОЗНЕСЕ СМѢРНЕНІ-А,

ѠЛѢЦЫА ꙗко СПОИНИ БАА, ꙗко БОГАТѠЦЫА-СА Ѡ-ПѢ-ТИ ТЦЫ.

БО-ПРІ-А ꙗко СЪДНИА ѠТРОКА СВОЕГО, ПОМАНѢТИ МИО-СТИ,

Ѡ-КОЖЕ ГААГОА КО ѠТЦЕ НАШЫ, ѠВРААМѢ ꙗко СѢМЕНИ Ѡ-ГШ ДО ВѢ-КА.

ѠЕ-НѢ-ШѢ-Ю ꙗко РА-ВІ ꙗко СЛА-НѢШѢЮ БѢ СРАВНЕНІА СЕ-РА-ФІ,

БѢ ꙗко Н-ТАѢ-НІА БОГА СЛОВА РАѢ-ШѢ-Ю, СЪЦЮ БОГОРОДИ-ЦѢ ТА ВЕ-АН- ЧА- Ѡ.